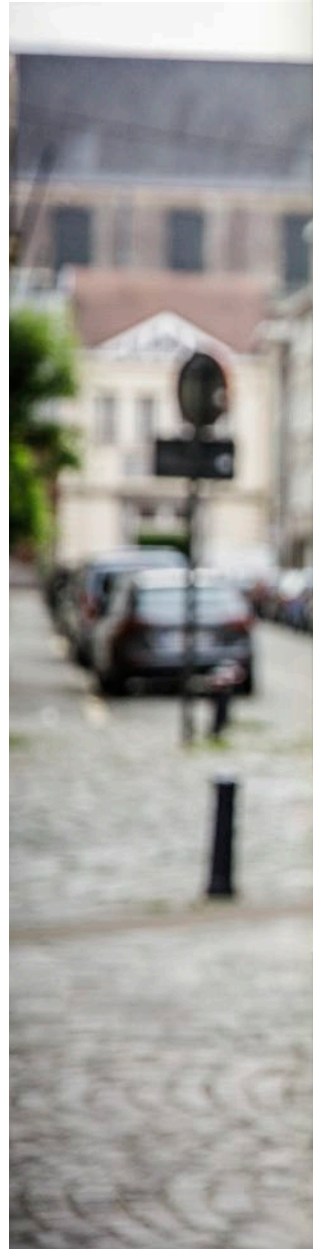

STEUNPUNT VOOR BOVENLOKALE CULTUUR SCHIET ZOEKEND EN TASTEND UIT DE STARTBLOKKEN

GIRLPOWER TUSSEN LOKAAL EN VLAAMS

Het kind mag dan nog geen definitieve naam hebben, zijn Vlaamse voogden sturen het met een zware boekentas de herfst in: kennis opbouwen, praktijken stimuleren en ontwikkelen, en beleid ondersteunen. **Lien Verwaeren** en **Leonie Lanssens**, nieuwe medewerkers van het Steunpunt voor Bovenlokale Cultuur, en 'kwartiermaker' **Luc Martens**, voorzitter van de raad van bestuur, doen het pionierswerk voor dit nieuwe tussenniveau. Hoe er mee voor zorgen dat amateurkunsten en sociaal-cultureel volwassenenwerk geen ondergeschoven kindjes zijn in de nieuwe klas? "We willen een kwalitatieve dienstverlening neerzetten. We willen dus niet zomaar op alles 'ja' zeggen."

De "kwartiermaker" was de militair die vooruitgestuurd werd om de kampplaats te organiseren waar de soldaten na het wapengekletter konden rusten. Niet dat cultuur oorlog is, maar het team van het nieuwe Steunpunt voor Bovenlokale Cultuur dat op 1 januari 2019 van start ging, heeft een beetje het gevoel in niemandsland te staan, op onzeker en onvast terrein. Het is volop zoeken, naar de juiste mensen, de juiste partners, de juiste invulling. Met "kwartiermaker" en voorzitter van de raad van bestuur Luc Martens kijkt een ervaren rot in de achterhoede mee.

Martens, gevraagd door Sven Gatz, was in een ander leven zelf Vlaams minister van Cultuur. "Je hebt mensen die eerst minister moeten worden voor ze zich interesseren voor cultuur, ik had die belangstelling ervoor en erna." Hij schoof begin juni voor Wascabi aan tafel met twee stuwende medewerkers van het nieuwe Steunpunt: Leonie Lanssens, voordien actief bij de belangenbehartiger van de cultuurcentra, de Vereniging Vlaamse Cultuurcentra en Gemeenschapscentra, en Lien Verwaeren van de intussen ontbonden vzw Forum voor Amateurkunsten.

Jullie bestaan sinds 31 oktober 2018 op papier en zijn operationeel sinds begin januari 2019. Hoe zagen de eerste maanden eruit?

Leonie Lanssens: "We waren in die eerste maanden vooral bezig met opstarten, en met de dynamiek van ons nieuwe team. Het klikt en iedereen wil er voluit voor gaan. We mogen pionierswerk doen. Al ligt er geen evidente uitdaging op tafel, zo'n steunpunt uit de grond stampen."

Is die pittige start het gevolg van de ruime opdracht van het Steunpunt voor Bovenlokale Cultuur? Jullie moeten veel doelgroepen tevreden houden.

Lien Verwaeren: "Het is vooral veel omdat we met een dubbele opstart zitten. Er is de organisatorische kant: bank, verzekering, huisvesting. En daarnaast de opstart met het nieuwe decreet Bovenlokale Cultuurwerking, dat is zoeken. We zijn direct begonnen met de ondersteuning bij de

eerste projectenronde. Dat geeft voldoening, want mensen en organisaties zijn hard op zoek naar informatie. Al is het in je hoofd soms wel schizofreen, want je werkt op heel veel thema's. Tegelijkertijd moeten we ook op de langere termijn plannen."

Leonie Lanssens: "We volgen bovendien de krappe timing uit het decreet, dus we bouwen de directe ondersteuning en de dienstverlening uit voor indieners op dit decreet én

we schrijven een eigen beleidsplan én we reserveren de nodige ruimte voor verdieping en om na te denken over de toekomst van het Steunpunt. Dit alles in een tijdspanne van enkele maanden, in een volledig nieuwe organisatie. We werken inderdaad voor een heel breed cultureel veld en dat vraagt nog finetuning: op wie spelen we eerst in, en hoe bereiken we dan daarna die andere doelgroepen?"

Benoem eens welke doelgroepen voor jullie in de eerste plaats belangrijk zijn?

Leonie Lanssens: "Dat zijn momenteel de indieners voor de projectsubsidielijn. En verder de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden die een dossier voorbereiden."

Lien Verwaeren: "Het gaat dus om de mensen, organisaties en besturen die indienen op het decreet, maar daarnaast ligt natuurlijk een heel veld dat niet indient. Hoe verhouden we ons tot die verschillende sectoren van amateurkunsten, sociaal-cultureel volwassenenwerk en kunsten? Wat kunnen we voor wie betekenen, en dit samen met de andere steunpunten en belangenbehartigers? Wie heeft ons het meest en het dringendst nodig? Dat is zoeken."

Luc Martens: "Het Steunpunt moet zich een lerende organisatie tonen. Tegelijkertijd mag dat geen excuus zijn om het niet op een professionele manier aan te pakken. Met de raad van bestuur waren we in elk geval aangenaam verrast door zoveel *girlpower*. We zullen ons ook scherp

moeten zetten! Ik zeg dat badinerend, maar wij willen als raad van bestuur zeker meer doen dan toekijken op de centen en de vorm. De raad van bestuur bevat mensen die verwant zijn met het culturele veld en die ervaring kunnen inbrengen.

We willen kritisch meedenken. Het is voor het Steunpunt niet evident om mensen en organisaties wegwijs te maken op een moment dat het Departement Cultuur, Jeugd en Media het ook nog niet helemaal weet en alle partners op zoek zijn.

"Wij willen als raad van bestuur meer doen dan toekijken op de centen en de vorm. We willen kritisch meedenken"

LUC MARTENS

Er wordt van mekaar veel goede wil verwacht om dat tot een goed einde te brengen en de *booby traps* te vermijden, maar ik heb er vertrouwen in."

De minister zelf benadrukte dat het Steunpunt ook de lokale cultuurwerking moet ondersteunen. De verwachtingen zijn dus hoog gespannen. De beoogde doelgroep is, zoals gezegd, ruim. Maar het team is klein. Hoe proberen jullie dit te rijmen?

Lien Verwaeren: "We voelen dat de vraag en bijgevolg de druk op het Steunpunt voor Bovenlokale Cultuur heel groot zijn. We zoeken partners en er is bij de andere bovenbouworganisaties veel goesting om samen te werken. We worden vaak met Locus vergeleken, maar we zijn kleiner en we hebben ook een

andere opdracht vanuit het decreet Bovenlokale Cultuurwerking. We zijn op dit moment, in het kader van ons beleidsplan, het veld aan het bevragen, en we zoeken partners om de taken te verdelen. Wie kan wat aanbieden?"

Leonie Lanssens: "We erkennen dat er ondersteuning nodig is op het lokale cultuurniveau. Maar we zijn als organisatie nog onze eigen identiteit aan het bepalen. We willen een kwalitatieve dienstverlening kunnen neerzetten. We willen dus niet zomaar op alles 'ja' zeggen en snel op alles springen. Onze decretale opdracht vertrekt vanuit het bovenlokale. We moeten nu bepalen hoe we het lokale verweven met het bovenlokale, hoe die twee zich verhouden tot onze inhoudelijke werking en hoe we daar transversaal op kunnen inspelen. Het is te vroeg om daar al duidelijke keuzes in te maken."

Zien jullie daar een rol voor Socius, De Federatie of de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG)? Op welke vlakken kunnen zij bondgenoten zijn?

Luc Martens: "Daar zijn al gesprekken over geweest. Moet de VVSG na het wegvallen van Locus het platform worden voor de ondersteuning van het lokale niveau? Die gesprekken hebben nog niet tot resultaat geleid, maar de VVSG is voor het lokaal beleid sowieso een belangrijke partner. Dat komt zeker op het bord van de nieuwe minister van Cultuur. Ik heb er de parlementaire stukken op na gelezen toen ik de opdracht aanvaardde: de focus lag op dat veld

tussen het lokale en het Vlaamse – op dat bovenlokale tussengebied. Het is vrij recent dat zowel vanuit het departement als vanuit het kabinet het signaal is gekomen dat we het lokale niet uit het oog mogen verliezen. We hebben ook met De Federatie al een eerste open gesprek gehad. De dynamiek die jullie willen ontwikkelen is voor ons en voor de collega's in andere sectoren een uitnodiging."

De term 'bovenlokaal' is redelijk flou, niet?

Leonie Lanssens: "De term is voor interpretatie vatbaar, maar zo heeft het decreet het bedoeld. Het wil culturele praktijken van onderuit laten groeien. Het culturele veld krijgt de kans om zelf dat begrip in te vullen. De houvast daarbij is: wat de lokale grenzen overstijgt en geen weer-slag heeft op het volledige Vlaamse niveau."

Welke veranderingen of verschuivingen zullen er zijn door dit decreet Bovenlokale Cultuurwerking over pakweg tien jaar?

Leonie Lanssens: "We verwachten dat tegen dan de meerwaarde van bovenlokaal en transversaal werken een evidentie zal zijn."

Luc Martens: "Het decreet past helemaal in de regionale ontwikkelingen die de Vlaamse regering gestimuleerd heeft. Het antwoord op de afbouw en de ontmanteling van de provincies moet in elk geval daar gezocht worden. Niet op de manier waarop de provincies het deden, maar veel meer via dynamiek en samenwerking van onderuit. De

provincies steunden wel initiatieven waarvan ze inschatten dat ze het lokale overstegen, maar het idee van transversaal werken, van geïntegreerd denken, stond in de regel minder voorop."

"De meeste intergemeentelijke samenwerkingsverbanden hebben, waar relevant, de ambitie om te groeien op het vlak van amateurkunsten of sociaal-cultureel werk"

LIEN VERWAEREN

Sterke regionale spelers die al een hele tijd meedraaien zijn de Vormingplussen. Hoe ziet het samenspel met hen eruit?

Lien Verwaeren: "Ze zijn een belangrijke speler omdat ze gebiedsdekkend zijn en ook een andere doelgroep bereiken dan een intergemeentelijk samenwerkingsverband momenteel bereikt. Dus ja, we willen met hen in gesprek gaan. Los daarvan waren er al vragen van Vormingplussen die een infosessie voor lokale cultuurschepenen en -ambtenaren willen organiseren. Dat soort samenwerking gaan wij graag aan, maar we willen daarvoor ook structureler in overleg gaan, ook via jullie en Socius."

Luc Martens: "Je kan het ook opentrekken naar andere organisaties. Denk aan cultuurcentra of bibliotheken. Vele zijn op zoek naar hun plaats. Ze moeten hun specifieke profiel en hun specifieke decreet

loslaten en dat versnelt de interne reflectie die er ook voorheen al was. De bibliotheken bekijken of ze belevingscentra worden of de klassieke benadering handhaven. Cultuurcentra vragen zich af in welke mate ze zich in de samenleving gaan plaatsen. Het zoeken bij ons weer spiegelt de vele onzekerheden op het terrein zelf."

Er is een eerste projectenronde, met als deadline 15 mei, geweest. Zien jullie al tendensen?

Lien Verwaeren: "Er zijn 155 aanvragen in KIOSK die nu naar de beoordelingscommissies gaan. We hebben nog geen zicht op de regionale spreiding, op de sectoren of op de gevraagde budgetten. In totaal is er per jaar 7,5 miljoen euro te verdelen."

Een bezorgdheid voor De Federatie is de brede sociaal-culturele blik op culturele finaliteit, een van de voorwaarden voor projectsubsidies. Zal het sociaal-culturele zijn plek vinden in die nieuwe realiteit? In jullie workshops ging het vaak over zichtbare en herkenbare artistieke aspecten. Maar sociaal-cultureel werk gaat ook over maatschappelijke vraagstukken vastpakken en zoeken naar innovatieve antwoorden. Zal daar voldoende oog voor zijn? Heeft de pool beoordelaars daar voeling mee? Heeft het team van het Steunpunt de expertise om daarover te waken?

Lien Verwaeren: "De beoordelaars zijn natuurlijk niet door ons gekozen of gebriefd. De pool is goedgekeurd door de Vlaamse regering en het

departement deed de briefing. Er is bij de samenstelling zeker rekening gehouden met regionale spreiding, en met kennis van bepaalde disciplines. Na de resultaten van de eerste ronde zullen we de selectie goed in kaart brengen en kijken welke sectoren goed scoren en welke uit de boot vallen."

Leonie Lanssens: "We overleggen regelmatig met het departement. Op die manier trachten we een signaalfunctie op te nemen en aandachtspunten van het veld door te spelen."

Geef eens een paar voorbeelden van mogelijke drempels?

Leonie Lanssens: "Bijvoorbeeld de benadering van die culturele finaliteit. Dat wordt breed opengelaten en dat is een kans. Het kan van onderuit vorm krijgen en biedt dus de mogelijkheid om die brede sociaal-culturele blik toe te passen. Maar het kan ook als een drempel ervaren worden. In contacten voel je dat er behoefte is aan een strikter kader, zodat indieners op dit decreet op voorhand weten of de energie en de tijd die ze erin steken zullen lonen. Of dat zo is, kunnen wij op dit moment als Steunpunt niet inschatten. Wij kunnen alleen enthousiasmeren en aangeven of een bepaald voorstel in aanmerking kan komen. Als wij te sturend optreden en dat begrip te veel zelf invullen, gaan er misschien kansen voor het veld verloren. Het is nog niet het moment voor het Steunpunt om dat te doen. Het is in elk geval onze rol om het gesprek daarover te voeren."

“In contacten voel je dat er behoefte is aan een strikter kader, zodat indieners op dit decreet op voorhand weten of de energie en de tijd die ze erin steken zullen lonen”

LEONIE LANSENS

“Nu de rol van de provincies weg is, is er plots het besef van hoe belangrijk zo’n tussenniveau wel is”

LIEN VERWAEREN

Lien Verwaeren: "We zijn heel benieuwd naar de output van die eerste ronde. We hebben daarna een leessessie gepland om te kijken welke de goede en welke de minder goede dossiers zijn. We zullen er lessen uit trekken voor onze werking."

Wat stelt de coaching van het Steunpunt voor in deze fase? Hoe gaat dat in zijn werk?

Leonie Lanssens: "We krijgen heel praktische vragen en informeren dus vooral over het decreet. Daarnaast zijn we een klankbord. We hebben een toolkit ontwikkeld om het bovenlokale en het transversale denken te stimuleren. Zo bieden we houvast bij de stapsgewijze uitwerking van een projectidee, met oefeningen die inspelen op de criteria waaraan een projectdossier moet voldoen."

Lien Verwaeren: "We hebben in het voorjaar workshops voor de projectindieners georganiseerd, waar we werkten met grote groepen in regionale sessies. Deelnemers kregen eerst een algemene uitleg en ruimte om vragen te stellen. Nadien gingen ze aan de slag met de toolkit. We deden het zo omdat het op die korte tijd niet haalbaar was om hen allemaal apart te zien."

Luc Martens: "Dat is een heel delicate opdracht. Een organisatie vraagt advies, maar als onze medewerkers te veel deel worden van haar denkproces, kan ze zich bedot voelen als haar project het niet haalt. Onze medewerkers moeten voldoende betrokken zijn, maar tegelijk

voldoende afstand houden en de verantwoordelijkheid en de creativiteit blijven leggen waar ze ligt, namelijk bij de organisaties zelf."

Leonie Lanssens: "De vragen komen uit verschillende hoeken en gaan vooral over wat wel en niet kan binnen dit decreet. Ze komen van een combinatie van professionele spelers en vrijwilligers. We zullen daar bij de verdere uitwerking van onze dienstverlening rekening mee houden want professionelen vergen een andere aanpak dan vrijwilligers. Eind 2019 moet ook duidelijk worden in welke mate wie vroeger in aanmerking kwam voor het transitiereglement nu kan overstappen naar het nieuwe decreet."

Er dreigen dus nog mensen en organisaties uit de boot te vallen? Wat gebeurt daarmee?

Luc Martens: "De middelen zijn beperkt, er zullen dus flink wat projecten uit de boot vallen. Het bedrag dat voordien aan de provincies toekwam is niet in zijn geheel aan het bovenlokale overgedragen. Een groot deel is ingeschakeld in het Vlaamse beleid, zij het ook voor culturele doeleinden. Wat overblijft is beperkt. Dat zal leiden tot ontgoocheling. De vraag zal dus zijn: kan en wil de nieuwe regering in de

middelen voorzien die nodig zijn om aan te sluiten bij de verwachtingen in het veld? Het gaat niet over blindweg uitdelen, wel over veel goeds kansen geven."

Lien Verwaeren: "Er zijn veel organisaties die op dat bovenlokale tussenniveau op zoek zijn naar werkingsmiddelen, naar structurele middelen, terwijl dit een projecten-decreet is. Dat wringt soms, want dan zie je hoe een organisatie een project maakt van een mooie en waardevolle reguliere werking, om toch maar geld te hebben om die te kunnen ontwikkelen."

Het Steunpunt heeft een deel van de middelen gekregen van het vroegere Forum voor Amateurkunsten, en ook van het personeel is een aantal mensen overgestapt.

Amateurkunstenorganisaties blijven wat op hun honger zitten. Wat kunnen ze verwachten? Een vast aanspreekpunt? Een plek op de website? Een zitje in het bestuur? Ze vrezen dat een aantal zaken die belangrijk zijn voor hen, zoals de afstemming met het deeltijds kunst- onderwijs, stilvalt.

Lien Verwaeren: "Voor ons zijn de amateurkunstenorganisaties en De Federatie belangrijke partners. We hebben elementen uit de werking

“Het is niet houdbaar om in te zetten op een én-énverhaal als daar niets tegenover staat. We moeten, soms met pijn in het hart, keuzes maken”

LEONIE LANSENS

van het Forum voor Amateurkunsten opgenomen, zoals het onderzoek ‘Amateurkunsten in beeld gebracht’. Dat wordt hier opgevolgd. Momenteel bepalen we hoe dat in ons beleidsplan komt. We ontwikkelen ook een matrixstructuur voor ons personeel. Personeelsleden zullen ook een sector of een discipline opvolgen.”

Luc Martens: “Het zal hoe dan ook dynamisch zijn. Ons werkmodel wordt een Rubiks kubus waarin je alle elementen en facetten probeert samen te brengen, zonder dat je per se een en dezelfde kleur wil bekomen op elke zijde. Het Steunpunt wil een platform creëren waarop iedereen mee kan denken over het geheel

vanuit het eigen perspectief en bekijken welke meerwaarde we voor elkaar hebben. Hoe dynamisch dat platform kan zijn, zal afhangen van de goede relaties, maar ik heb het gevoel dat er vertrouwen is. We moeten ons in elk geval afvragen welke verzuchtingen de meest essentiële zijn om te komen tot wat we willen.”

Er is een structurele inbedding nodig, niet? Het mag toch niet afhangen van de toevalligheid van één persoon op een bepaalde stoel.

Lien Verwaeren: “De negen amateurkunstenorganisaties die wij ook als belangrijke partners zien, komen bij jullie geregeld samen. Het is zinvoller dat er iemand van ons op

regelmatige basis mee in gesprek gaat dan dat één bestuurder zich daarop gooit. Er zijn andere manieren om samen te werken met partners en er voeling mee te houden.”

In welke mate zullen de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (IGS'en) de transversale gedachte meenemen? Vroeger beperkten ze zich tot cultuurcommunicatie en programmatie, maar die blik wordt opengetrokken. Hebben zij de finesses van de amateurkunsten of het sociaal-cultureel werk in de vingers?

Lien Verwaeren: “De intergemeentelijke samenwerkingsverbanden met interesse voor het decreet zijn volop hun plannen aan het uitwerken. Uit wat we al zagen blijkt dat sommige IGS'en al verder staan in het transversale denken dan andere. De meerderheid heeft in elk geval de ambitie om breder te gaan en waar relevant te groeien op het vlak van amateurkunsten of sociaal-cultureel werk.”

Leonie Lanssens: “Je merkt dat ze in een groeiproces zitten. De gemeenteraadsverkiezingen zijn net achter de rug, er zijn nieuwe besturen. Ze moeten draagvlak creëren en een vertrouwensband opbouwen met nieuwe mandatarissen, dat vraagt tijd. Daar komt hun nieuwe opdracht als regisseur in de regio bovenop. Ook zij krijgen ruimte om die regierol in te vullen. Dat zal verschillen van streek tot streek. Maar er is veel goesting. Het leeft.”

Er is binnenkort een nieuwe minister. Wat leggen jullie op zijn of haar bord?

Leonie Lanssens: "Een gesprek is zeker op zijn plaats. Dat gesprek willen we goed onderbouwen. Daarom moeten we zelf eerst dat bovenlokale veld meer in kaart brengen en een inventaris maken om te zien waar de tekorten en de kansen zitten, hoe dat matcht met het decreet en waar moet bijgestuurd worden. Wij moeten die signalen uit het veld doorgeven."

Lien Verwaeren: "De nieuwe minister zal nieuwe beleidsprioriteiten bepalen. We willen daarover mee nadenken."

Luc Martens: "Wat zeker moet bekeken worden is de draagwijdte van het lokale. We zijn niet avers van het lokale. Dat is niet beneden onze stand. Want dat is het draagvlak voor alles. Maar met welke menskracht binnen het Steunpunt gaan we dat doen? Daar moet zeker over gesproken worden."

Leonie Lanssens: "We weten uit onze vorige job wat nodig is en waar die ondersteuning moet komen. Maar het is niet wenselijk en niet houdbaar om in te zetten op een én-énverhaal als daar niets tegenover staat. Daarom moeten we, soms met pijn in het hart, keuzes maken."

Luc Martens: "Het departement zal ook moeten verduidelijken. Er zijn daar heel wat sterke mensen van goede wil, laat dat duidelijk zijn, maar er is meer nodig dan goede wil. Zij

"Wat zeker moet bekeken worden is de draagwijdte van het lokale. Dat is niet beneden onze stand. Maar met welke menskracht binnen het Steunpunt gaan we dat doen?"

LUC MARTENS

moeten ook zelf expertise opbouwen. Wat is de rol van een overheid, van het departement, van de private sector, van de steunpunten? Naargelang de sectoren wordt daar niet altijd op dezelfde manier mee omgegaan. Ik mis coherentie. De tandwielen moeten goed op elkaar inhaken. Daar is zeker nog finetuning nodig."

Waar wil het Steunpunt voor Bovenlokale Cultuur staan over vijf jaar?

Lien Verwaeren: "Binnen twee jaar moet ons netwerk sterk genoeg zijn. Wie een project heeft op dat bovenlokale moet ons meteen weten te vinden en wij moeten stevig in onze schoenen staan om hen daar goed in te begeleiden. De intergemeentelijke samenwerkingsverbanden zijn tegen dan een belangrijke partner waarmee goed afgebakend is wat wij doen en wat zij doen, want we zullen altijd op snijvlakken komen met de verschillende sectoren."

Leonie Lanssens: "Daarnaast willen we op de korte termijn meer richting geven aan de invulling van het begrip bovenlokaal. Na vijf jaar moet

duidelijk zijn hoe op een innovatieve manier op dat bovenlokale niveau wordt ingespeeld. De kennis en de expertise die we tegen dan hebben opgebouwd, hebben we ook teruggekaatst naar het veld en andere stakeholders."

Luc Martens: "Het lokale beleid mag zich in elk geval niet bezondigen aan een soort lokalisme dat zich terugtrekt binnen de eigen gemeentegrenzen, met culturele actoren die terugvallen op zichzelf. Besturen moeten geloven dat het voor de eigen gemeente een meerwaarde is om ook voor hun Cultuurbeleid met andere gemeenten samen te werken. En dat vraagt vertrouwen."

Lien Verwaeren: "Daarom zullen we visibiliteit geven aan de meerwaarde van het bovenlokale en transversale samenwerken, voor beleidsmakers en voor een breder publiek. Het brede publiek heeft nooit de meerwaarde gezien van de provincies omdat het niet zichtbaar was wat ze voor hen, als burger, betekenden. Nu hun rol is weggefallen, beseffen velen in de culturele wereld plots wel wat het belang van zo'n tussenniveau is. We moeten dit voor dit nieuwe bovenlokale niveau duidelijk maken."

VRAGEN OF REACTIES?

elke@defederatie.org